OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys
Erityisasiantuntija Johannes Koskenniemi

Muistio

28.11.2025

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkiseen keskusteluun osallistuvien henkilöiden suojelemisesta rajat ylittäviltä häirintäkanteilta (HE 170/2025 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Hallituksen esityksellä pantaisiin täytäntöön EU:n ns. SLAPP-direktiivi (EU) 2024/1069. Direktiivin tarkoitus on ehkäistä rajat ylittäviä SLAPP-kanteita (Strategic Lawsuit Against Public Participation). SLAPP-kanteella tarkoitetaan siviilikannetta, joka ei perustu aitoon oikeussuojan tarpeeseen vaan jolla pyritään rankaisemaan julkiseen keskusteluun osallistumisesta tai ehkäisemään siihen osallistumista. Kohteena ovat tyypillisesti toimittajat ja kansalaisyhteiskunnan toimijat.

Hallitus esittää, että direktiivi pantaisiin täytäntöön säätämällä uusi erityislaki. Laissa säädettäisiin direktiivin vaatimista suojakeinoista. Laissa ei olisi säännöksiä, jotka menisivät pidemmälle kuin direktiivin vaatimukset edellyttävät.

Uutta lakia sovellettaisiin riita-asioissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja jotka perustuvat osallistumiseen julkiseen keskusteluun. Sitä ei sovellettaisi

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

muissa riita-asioissa eikä rikosasioissa. Sitä ei sovellettaisi rikosasian yhteydessä käsiteltävään yksityisoikeudelliseen vaatimukseen. Käytännössä lakia voitaisiin soveltaa vain dispositiivisissa riita-asioissa eli asioissa, joissa sovinto on sallittu.

Lain soveltamisalaa määrittävät kaksi käsitettä: *riita-asia, jolla on rajat ylittäviä vaikutuksia,* ja *osallistuminen julkiseen keskusteluun*. Lakia sovellettaisiin vain riita-asioihin, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia ja jotka perustuvat osallistumiseen julkiseen keskusteluun. Molempien edellytysten on täytyttävä. Käsitteet määriteltäisiin lain 3 §:n 1 ja 2 kohdissa.

Rajat ylittäviä vaikutuksia jutulla olisi, jos vähintään yhdellä asianosaisella on kotipaikka Suomen ulkopuolella tai jos kaikki asian kannalta merkitykselliset seikat eivät liity Suomeen. Jälkimmäinen tarkoittaisi sitä, että asialla on jokin kiinnekohta Suomen ulkopuolelle. Esimerkki tällaisesta on se, jos kanne perustuu sanomalehdessä julkaistuun uutiseen, joka koskee yhtiön toimintaa ulkomailla. Kysymys on unionioikeudellisesta käsitteestä, jonka tulkinta kuuluu viime kädessä Euroopan unionin tuomioistuimelle.

Julkiseen keskusteluun osallistumisen käsite olisi laaja. Se käsittäisi käytännössä kaikenlaisen sananvapauden käyttämisen ja toiminnan sellaisessa asiassa, jolla on yleistä mielenkiintoa. Tämäkin olisi unionioikeudellinen käsite.

Uusina suojakeinoina säädettäisiin vaatimuksesta hylätä kanne selvästi perusteettomana varhaisessa vaiheessa, oikeudenkäyntikuluvakuuden asettamisesta, vastaajan tukemisesta oikeudenkäynnissä ja häirintäkannemaksusta.

Kanteen hylkääminen selvästi perusteettomana on mahdollista jo nykyään (oikeudenkäymiskaaren 5:6.2). Direktiivin vaatimusten mukaisesti nyt säädettäisiin nimenomaisesti siitä, että vastaaja voi vaatia kanteen hylkäämistä selvästi perusteettomana (lakiehdotuksen 5 §). Tarkoitus on, että SLAPP-kanteet voitaisiin tunnistaa ja hylätä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Oikeudenkäyntikuluvakuus (6 §) olisi uusi asia oikeusjärjestyksessämme. Vastaajalla olisi oikeus vaatia, että kantaja asettaa ulosottomiehelle vakuuden niiden oikeudenkäyntikulujen varalta, jotka kantaja saatetaan velvoittaa maksamaan vastaajalle. Jos kantaja ei asettaisi vakuutta, kanne jäisi tutkimatta. Tarkoitus olisi turvata se, että vastaaja saa tuomitut oikeudenkäyntikulut perittyä kantajalta. Direktiivissä ei tältä osin ole liikkumavaraa. Kantajan ja vastaajan oikeuksien välistä tasapainoa on pyritty turvaamaan ehdottamalla mahdollisuutta korottaa vakuutta (8 §), jos asetettu vakuus osoittautuu liian matalaksi. Näin turvattaisiin se, ettei kantajaa velvoiteta asettamaan määrältään liiallista vakuutta heti oikeudenkäynnin aluksi.

Vastaajan tukemiseksi oikeudenkäynnissä (11 §) tuomioistuin voisi vastaajan pyynnöstä sallia yhdistyksen, muun yhteisön tai säätiön tulla kuulluksi oikeudenkäynnissä ja tukea tällä tavoin vastaajaa.

Häirintäkannemaksu (12 §) olisi uusi taloudellinen seuraamus, jonka tuomioistuin voisi tuomita kantajan maksettavaksi, jos kantaja panee vireille väärinkäyttöön perustuvan oikeudenkäynnin. Sen määrä olisi vähintään 1 000 ja enintään 50 000 euroa. Näin pantaisiin täytäntöön direktiivin vaatimus, jonka mukaan kantajalle on voitava tuomita tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia. Maksun määräisi pääasiaa käsittelevä tuomioistuin pääasian yhteydessä joko vastapuolen vaatimuksesta tai omasta aloitteestaan.

Vielä esityksessä säädettäisiin mahdollisuudesta velvoittaa kantaja, joka on pannut vireille kolmannessa maassa SLAPP-kanteen, korvaamaan vastaajalle tuossa asiassa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut (15 §).

Esityksen valmistelu

Hallituksen esitys perustuu oikeusministeriön 16.10.2024 asettaman työryhmän mietintöön (SLAPP-direktiivin täytäntöönpano. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:28). Työnsä aikana työryhmä järjesti 4.4.2025 kuulemistilaisuuden mahdollisille SLAPP-kanteiden uhreille. Mietintö on ollut lausuntokierroksella 21.5.—1.7.2025. Saaduista lausunnoista on laadittu

tiivistelmä (SLAPP-direktiivin täytäntöönpano. Työryhmän mietintö. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2025:41). Esityksen jatkovalmistelu on tehty oikeusministeriössä virkatyönä.

Esityksen vaikutukset

Esitys parantaisi julkiseen keskusteluun osallistuvien suojaa. Tämä suojelisi välillisesti vapaata ja monipuolista julkista keskustelua, mikä on koko yhteiskunnan etu.

Oikeusministeriön tiedossa ei ole, että Suomessa olisi esiintynyt sellaisia SLAPP-kanteita, jotka täyttävät ehdotetun määritelmän. Tähän nähden esityksen vaikutukset jäisivät luultavasti melko vähäisiksi nykytilaan verrattuna. Toisaalta Suomessa ei ole käytännössä esiintynyt sellaisiakaan SLAPP-kanteita, joissa kaikkien asianosaisten kotipaikka on Suomessa ja joilla ei ole rajat ylittäviä vaikutuksia.

Voimaantulo

Lait tulisivat voimaan 7.5.2026, jolloin direktiivi on viimeistään pantava kansallisesti täytäntöön.